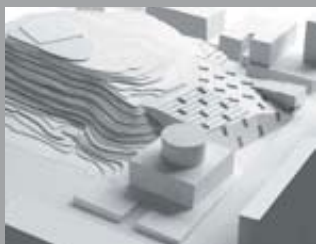

/Asplund

Arkitekttävling om Stockholms Stadsbibliotek

Juryns rapport

Resultat av allmän arkitekttävling i två steg

Steg 1

Stockholm januari 2007

I maj 2006 beslöt Stockholms fullmäktige att staden ska genomföra en öppen internationell arkitekttävling om en tillbyggnad av stadsbiblioteket i Stockholm.

Visionen är att biblioteket ska bli en offentlig märkesbyggnad av högsta arkitektoniska kvalitet med Gunnar Asplunds byggnad och den nya delen i en samlad komposition.

Juryns uppdrag har varit att finna förslag av en sådan hög arkitektonisk och konceptuell klass att de tillsammans med Asplunds världsberömda bibliotek placerar staden på den internationella arkitektoniska scenen. Det nya tillägget ska ha en sådan pregnans, synlighet och arkitektonisk originalitet att det kan försvara sin plats intill Asplundhuset och samtidigt ingå i symbios med den stora ikonen. Det nya biblioteket ska också vara öppet, ljus och kommunikativt med alla de moderna funktioner som idag fattas i stadsbiblioteket.

Juryen har valt sex förslag som ska vidareutvecklas i en andra omgång av tävlingen.

Under hela processen kommer projektet att utvecklas och förändras allteftersom nya erfarenheter görs och omständigheterna förändras. De inlämnade förslagen och denna redovisning av juryn är ett av många steg mot ett förverkligande. De sex förslagen ska diskuteras och de kommer att finnas utställda på flera ställen i Stockholm under våren. Arkitektkontoren som står bakom förslagen kommer sedan att få nya direktiv av juryn och arbeta vidare med sina förslag. Efter sommaren 2007 kommer vi att få se sex utvecklade och bearbetade förslag och i slutet av året ska juryn ha valt ett av dem för ytterligare utveckling och realisering. År 2013 planeras biblioteket stå klart.

Den stora mängden förslag och alla goda idéer och förhållningssätt har i hög grad bidragit till juryns bedömningsarbete. Detta har i sin tur varit en förutsättning för urvalet av de förslag som går vidare.

Detta är en av världens genom tiderna största arkitekttävlingar och nästan 1200 arkitekter från hela världen har lämnat in förslag. Juryen vill tacka alla tävlande för deras arbete. Lösningarna visar ett mycket brett spektrum, varav många av mycket hög kvalitet. Förslagen har gett insikter och tankar kring hur denna mycket svåra och utmanande uppgift ska kunna lösas.

TÄVLINGEN

Stockholms stad genomför en arkitekttävling i två steg, varav det första genomförs som en allmän internationell tävling, om en tillbyggnad till Stockholms stadsbibliotek ritat av Gunnar Asplund.

Tävlingen ska resultera i en arkitektoniskt högklassig komposition där Asplunds bibliotek ingår i en samlad biblioteksfunktion. Biblioteket ska fyrdubbla sina publika lokaler och till det existerande biblioteket med sina speciella kvaliteter och unika värden ska läggas en byggnad med funktioner för dagens och framtidens läsande och lärande. Biblioteket ska bli en offentlig och levande byggnad, öppen för alla, under alla tider på dygnet och som ska stimulera till möten, samtal, litterära upplevelser och studier.

Flygbild från tävlingstomten

Tävlingen i sin helhet syftar till att finna ett förslag av högsta arkitektoniska kvalitet,

- med ett koncept starkt nog att tåla en dynamisk genomförandeprocess,
- som ger underlag för en detaljplaneprocess,
- och ger möjlighet till att i enlighet med LOU handla upp en arkitektjänst för fortsatt projektering och genomförande av projektet.

Tävlingens första steg syftar till att finna koncept och idéer att utveckla i steg två av tävlingen. De sex förslag som har valts ut ska utvecklas i det andra steget. Vunna erfarenheter och de sex förslagen ger förutsättningar och programunderlag för det andra stegets inbjudna projekt-tävling. Inför det andra steget kommer juryn i samråd med staden att utarbeta ett nytt tävlingsprogram med direktiv för utveckling av de utvalda förslagen med detta juryutlåtande som utgångspunkt.

Stadens avsikt är att den arkitekt som vinner andra steget i tävlingen ska anlitas för att utveckla sitt projekt till genomförande.

Tävlingen startade den 1 juni 2006 med en konferens om tävlingen på Kulturhuset i Stockholm. 450 personer deltog i konferensen, både tävlande från flera länder samt andra intresserade.

Tävlingen har varit öppen för alla, oavsett nationalitet. Tävlingsprogrammet och allt underlagsmaterial nödvändigt för att utföra tävlingsuppgiften har funnits på Sveriges Arkitekters hemsida. Att en tävling som vänder sig till alla världens arkitekter varit så tillgänglig är unikt. Antalet registrerade till tävlingen var ungefär 6.000, vilka kom från cirka 120 länder. Tävlingspråket är engelska.

Sista dag för lämning av tävlingsförslag till allmän befordran var den 27 oktober 2006. Tävlingsförslagen skulle ha anlänt till tävlingsfunktionären senast den 3 november för att godkännas.

Juryn besvarade 318 frågor från de tävlande under tävlingstiden.

1170 förslag godkändes av juryn.

Ytterligare 9 förslag lämnades in men godkändes inte då de inlämnats och/eller anlänt för sent.

Samtliga inlämnade och godkända förslag har varit utställda på Klarabergsviadukten 63 under bedömnings-tiden, de finns också tillgängliga på Sveriges Arkitekters hemsida (www.arkitekt.se/asplund).

Juryn består av:

- Göran Långsved, tidigare markdirektör, Stockholms stad, juryns ordförande
- Karin Jonsson, projektledare, Stadsledningskontoret
- Inga Lundén, stadsbibliotekarie, Kulturförvaltningen
- Sten Wetterblad, fastighetsdirektör, Fastighetskontoret
- Ingela Lindh, stadsbyggnadsdirektör, arkitekt MSA Stadsbyggnadskontoret
- Per Kallstenius, stadsarkitekt, arkitekt SAR/MSA, Stadsbyggnadskontoret
- Majja Berndtson, stadsbibliotekarie, Helsingfors
- Jan Söderlund, professor och arkitekt SAFA, Helsingfors
- Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör, arkitekt SAR/MSA, Malmö
- Kjetil Thorsen, arkitekt MNAL, utsedd av Sveriges Arkitekter
- Adam Caruso, architect, utsedd av Sveriges Arkitekter

En politisk referensgrupp har följt juryarbetet bestående av representanter från partier i Stockholms kommunfullmäktige: Madeleine Sjöstedt (fp), ordförande, Cecilia Brinck (m), Py Börjesson (s), Stig Dederling (v), Ann Mari Engel (v), Robert Lisberg (kd), Roger Mogert (s), Jessica Nyberg (kd), Mikael Söderlund (m), Torkel Tigerschöld (mp), Kerstin Wickman (mp) och David Wästberg (fp).

Juryns sekreterare är Katarina Nilsson, Sveriges Arkitekter.

Juryn har under bedömningsarbetet genom Fastighetskontoret gjort en översiktlig bedömning av intressanta förslags ekonomiska och konstruktionsmässiga konsekvenser. Juryn har också presenterat sitt arbete för stadsantikvarien Lotta Backlund och länsantikvarien Mats Jonsäter.

Juryn har under bedömningstiden haft fem heldagsmöten, plus tre förberedande möten. Mellan dessa möten har juryns ledamöter också arbetat individuellt och i mindre grupper. Juryn och den politiska referensgruppen har träffats vid sammanlagt 6 tillfällen före och under bedömningstiden.

Från startkonferensen den 1 juni 2006

TÄVLINGENS STEG 1

Arkitekttävlingens första steg är främst inriktat på att finna koncept för gestaltning av den framtida byggnaden med ett förhållningssätt till den existerande platsen och byggnaderna. Avsikten är att det ska bli möjligt att lägga en bra grund för projektets fortsatta utveckling och genomförande.

Juryen har valt sex förslag för vidare bearbetning. Förslagsställarna till dessa förslag blir de tävlande i tävlingens andra steg. Uppgiften blir att utveckla och konkretisera respektive förslags funktionella och arkitektoniska lösningar av biblioteket enligt instruktioner från juryen i samråd med staden. Innan tävlingens andra steg startar kommer tävlingsprogram och förutsättningar att utvecklas och de tävlande kommer att få nya instruktioner.

Efter offentliggörandet av finalistförslagen kommer de att ställas ut på ett antal fasta platser (t ex Stadsbiblioteket och Tekniska Nämndhuset) samt olika bibliotek i staden.

Planprocessen

Planprocessen erbjuder ett stöd i utvecklingsarbetet av förslagen. Stadsbyggnadskontoret startar planprocessen i februari 2007.

Stadsbibliotekets utbyggnad har från början betraktats som en i högsta grad gemensam angelägenhet för Stockholms invånare.

Staden eftersträvar en så transparent planprocess som möjligt. Därför påbörjas själva planarbetet tidigt. Programrådet till planarbetet kommer att ske parallellt med tävlingens andra fas under våren och hösten 2007. Allmänhetens och de sakkunnigas dialog ska berika täv-

lingen och lägga grunden för detaljplanearbetet med det slutliga vinnande förslaget.

SYFTET MED TÄVLINGEN

I tävlingsprogrammet för tävlingens första steg formulerades följande övergripande mål för tävlingen:

- att finna koncept för bibliotekets arkitektoniska gestaltning grundad på analys av platsen och de existerande byggnadernas värden
- visa de principiella funktionerna och dess inbördes relation.

Juryen har gjort en helhetsbedömning av förslagen. Följande kvaliteter som angavs i tävlingsprogrammet har särskilt beaktats i bedömningen:

- Arkitektonisk gestaltning av projektet i relation till existerande byggnader och stadsbild
- Övergripande funktionella kvaliteter
- Förhållningssätt till befintliga värden i Asplunds bibliotek och omgivningen
- Genomförbarhet.

I programmet angavs också att de arkitektoniska och funktionella värden som skapats i projektet skulle få en avgörande roll för det förhållningssätt som kan tillämpas på omgivande byggnader och terräng.

JURYNS ARBETE

Med tanke på tävlingens exceptionella omfattning startade juryn sitt arbete med att göra konsekvensanalyser av olika principiella lösningar på tävlingsuppgiften. Förslagen delades upp i grupper och juryn analyserade fördelar och nackdelar av olika angreppssätt genom att jämföra projekten. Representativa förslag från varje kategori

studerades för att ge en uppfattning om det huvudsakliga innehållet och principiella/potentiella kvaliteter i respektive lösning. Detta gav underlag för diskussion i juryn och presentationer för den politiska referensgruppen. Utifrån denna analys lärde sig juryn vad de olika koncepten innebar och sökte sedan efter förslag med de kvaliteter och den komplexitet som efterfrågades i programmet.

I detta skede kunde de starkaste och mest intressanta kategorierna urskiljas:

- Fristående byggnader bakom bevarade lameller in emot kullen, möjligen i kombination med ett fjärde annex.
- Lösningar som bevarar annexen genom att förläggas som en ut- eller inbyggnad i kullen, i direkt anslutning till Asplund-biblioteket.
- Nybyggnadsvolymer som skapar ett fritt rum kring Asplundhuset och relaterar till Odenplan och 60-talsbebyggelsen vid Gyldéngatan.
- Upplösta volymer som skapar ett nytt byggnadslandskap, frigör Asplundhuset och binder samman kullen med Odengatan, både fysiskt och stadsbildsmässigt.

Detta resulterade i en grupp projekt, där de enskilda förslagens kvaliteter blev utslagsgivande och juryn gjorde sin fortsatta bedömning utifrån ett helhetsperspektiv.

För att försäkra sig om en bred och noggrann bedömning av förslagen enades juryn om att förtydliga och sammanfatta de kriterier och målsättningar som ställts i programmet genom en checklista med åtta punkter:

- ✓ Stadsbildsmässigt sammanhang
- ✓ Utveckling/förbättring av parken
- ✓ Antikvariska hänsyn
- ✓ Kulturella kopplingar
- ✓ Funktionella kopplingar
- ✓ Biblioteksidé: Öppenhet, kommunikation och ljus
- ✓ Utvecklingsmöjligheter
- ✓ Genomförbarhet

JURYNS BEDÖMNING

Juryn har funnit att de samlade tävlingsförslagen representerar en stor mängd värdefulla uppslag och idéer som gett underlag för de principiella diskussioner som förts. Juryns resonemang kring förslagen redovisas nedan i ett antal slutsatser som vuxit fram under bedömningsarbetet.

Det var en viktig tävlingsuppgift att redovisa ett förhållningssätt till de existerande byggnaderna och platsen med dess riksintresse och kulturella värden, och att med utgångspunkt från denna analys motivera förslagen till tillbyggnad. Inte minst viktigt är detta när det gäller att motivera eventuella rivningar av existerande byggnader eller omdaningar av Stockholmsåsen.

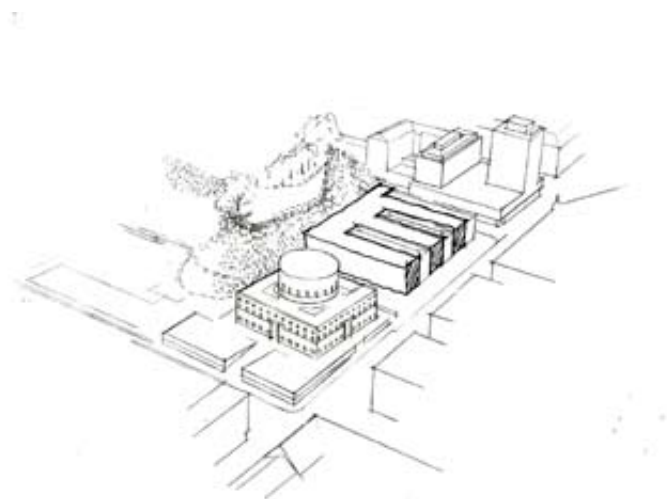
Flertalet byggnader på platsen har kulturhistoriska värden som dessutom förhöjs av det samlade värdet av relationen mellan byggnaderna och topografin.

Detta har varit en svår utmaning för många av de tävlande, det visar inte minst de frågor som ställdes till juryn under tävlingstiden. I tävlingsprogrammet förklaras att förväntningarna på en ny märkesbyggnad kan innebära att platsens existerande värden kan komma att behöva vägas mot de kvaliteter som kan tillföras genom ett nytt projekt. Juryn har därför särskilt gjort en bedömning av de tillkommande kvaliteternas värden i jämförelse med de existerande som eventuellt försvinner.

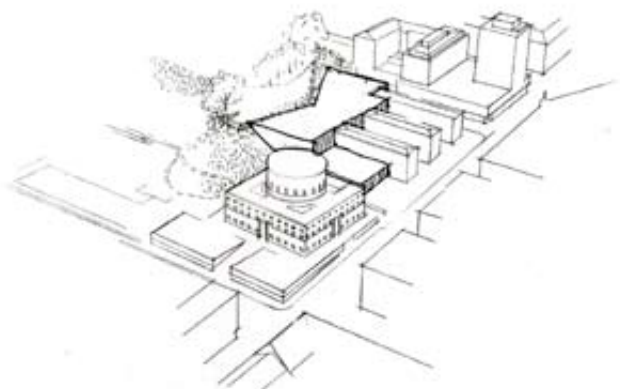
Nedan visas ett antal principiella lösningar:

Bevarande av annexen

Många löser uppgiften genom att bevara annexen och lägga den efterfrågade ytan mellan eller bakom annexen och i vissa fall även med byggnation under kullen eller i ett fjärde annex. Det finns också ett ganska stort antal lösningar som bygger på att annexen byggs in i en ny byggnad eller att en byggnad läggs svävande över annexen.

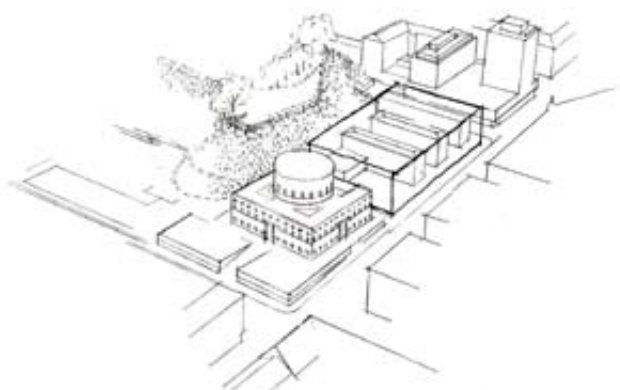
Byggnad mellan annexen

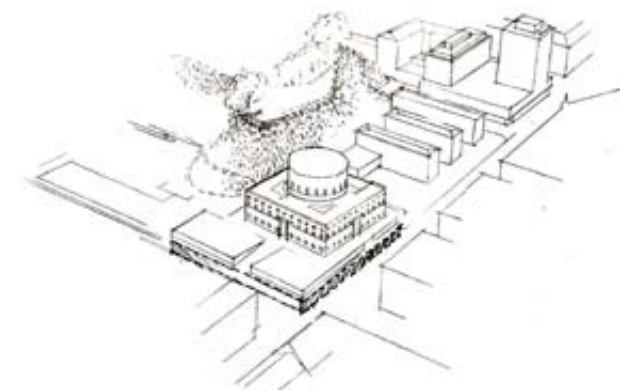
Byggnad bakom annexen

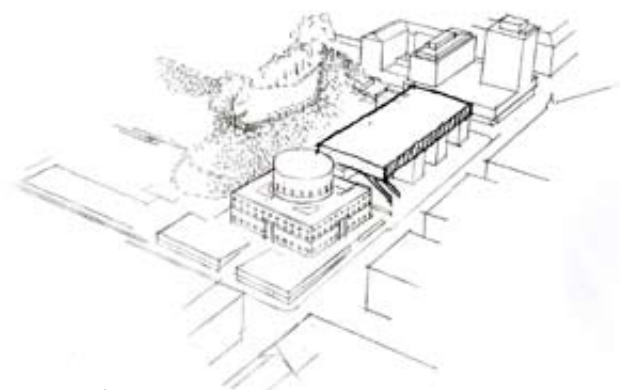
Landskap mellan annexen

Inbyggnad av annexen

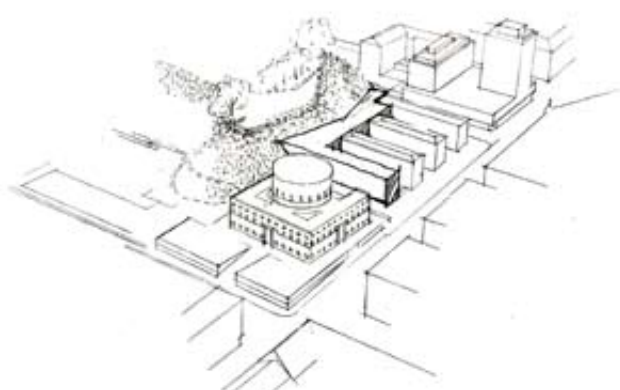
Lösningar under jord

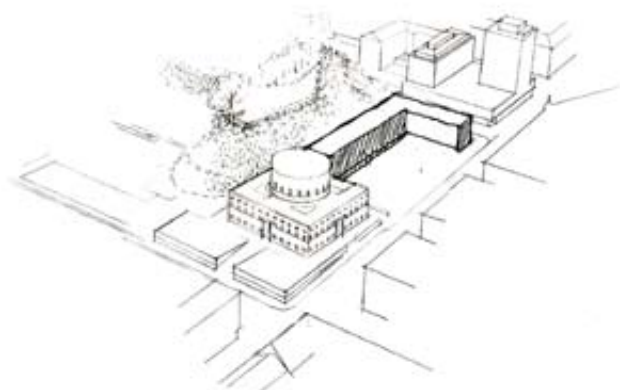
Byggnad över annexen

Rivning i större eller mindre utsträckning av annexen

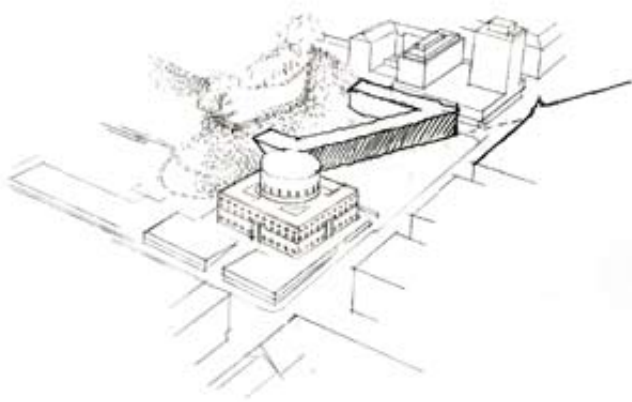
I många förslag har annexen helt och hållet rivits och ersatts av helt nya volymer, från enkla lådor till udda geometriska former. En grupp ersätter annexen med ett sammanbindande podium med en högdal mot Gyldéngatan. Många förslag bygger också kring den diagonal som bildas om Karlbergsvägens dragning förlängs, ibland med ett trekantigt torg väster om Asplundbyggnaden. Många tävlande prövade att utgå från åsens form antingen genom landskapsliknande former eller terrasserade volymer. Vissa förslag innebär att endast vissa eller delar av annexen rivs.

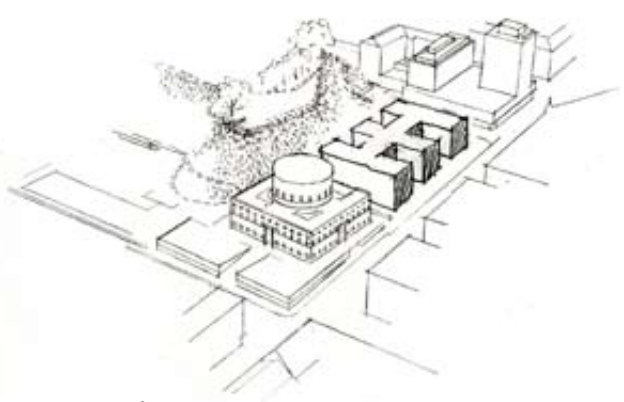
Byggnad av ett fjärde annex

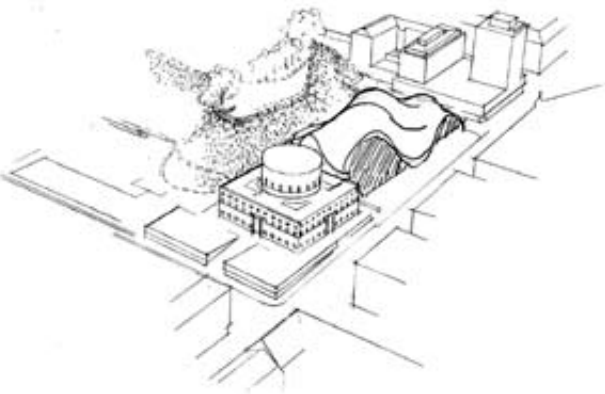
Torgbildning

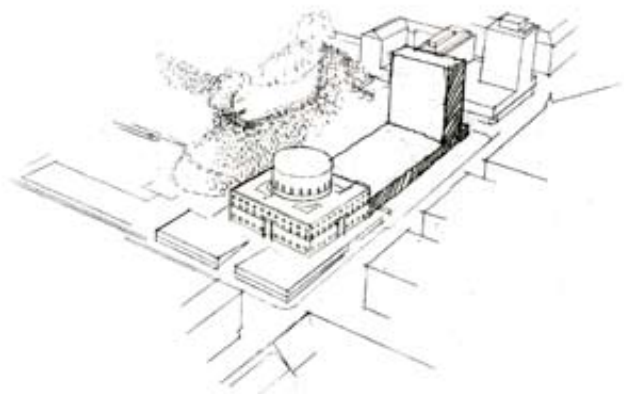
Diagonal sträckning

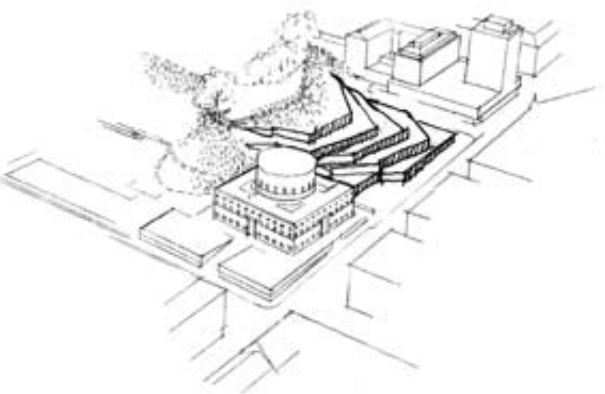
Nya annexformer

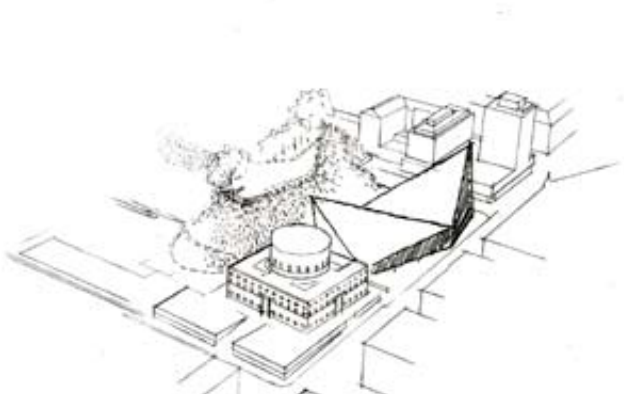
Organiska volymer

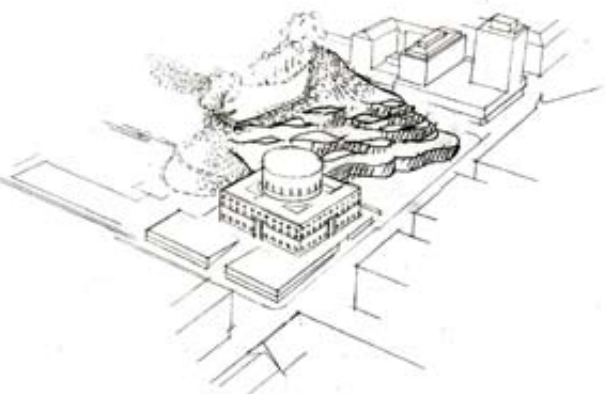
Höga volymer

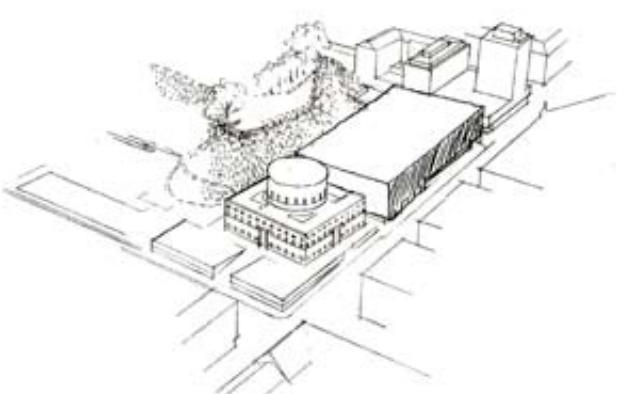
Terrasserade former

Speciella geometriska former

Landskapsliknande former

Stora ortogonala volymer

Förhållningssätt till kulturhistoriska värden och bevarande

Platsens kulturhistoriska värden är utförligt beskrivna av Stadsmuseet i en av programmets digitala bilagor. Där beskrivs dels immateriella (funktionella) värden som utgår från riksintresset med länsstyrelsen som tillsynsmyndighet (länsantikvarien) och materiella fysiska värden som bevakas av stadsmuseet (stadsantikvarien). Flera frågor är sammanfallande för bägge myndigheterna.

De inkomna förslagen representerar ett brett spektrum från en i stort sett intakt yttre miljö med underjordiska eller nedgrävda lösningar över olika inbyggnader av annexen till rena nybyggnadslösningar där alla annexen rivits. Den generella utgångspunkten i programmet är att förslag som förutsätter att de nuvarande annexen helt eller delvis rivs måste tillföra sådana nya kvaliteter att de kan uppväga de kulturhistoriska och landskapsmässiga förlusterna. Det har därför varit en utgångspunkt i juryns arbete att konstatera i vilka fall dessa kriterier uppfyllts. Tillkommande värden ska vara både arkitektoniska, stadsrumsliga och funktionella, speciellt i relation till Asplundbiblioteket och den sammantagna biblioteksfunktionen. En grupp inom juryn har haft en hearing kring intressanta och/eller typiska förslag med länsantikvarien och stadsantikvarien.

Juryn konstaterar att ett bevarande med bibehållna kulturhistoriska värden är oförenliga med lösningar som innebär byggnader över annexen eller inneslutande dem i nya hus. Inte heller bevarande endast av fasadernas murverk helt eller delvis kan anses bevara dessa värden. För bibehållet värde ska annexen helst stå fria även om anslutning av nya byggnadsdelar är tänkbara. Lösningar som behåller ett eller två annex förutsätter att de klart kan relateras till programmets kvalitetsmål. Bevarande eller inte av annexen har värderats mot den stadsbildsmässiga tydlighet och avläsbarhet som uppnås i en ny helhetslösning.

Förhållningssätt till Observatorielunden och kullen

Många förslag innebär ingrepp i kullen genom i första hand utgrävning av grusåsens brant bakom de nuvarande annexen.

Andra har antingen förlagt de nya tilläggen mellan annexen respektive Asplundhuset eller samlat byggnadsprogrammet i en helt ny fristående volym. Brantens nuvarande form har då bevarats men samtidigt har mellanrummet ofta blivit en trång och mörk baksida. De flesta förslag som bevarar annexen har utnyttjat utrymmet mot kullen för bebyggelse bakom annexen eller både bakom och mellan dem. De flesta respekterar också upplevelsen av kullens höjd och den nya bebyggelsen överskrider inte Observatorielundens nivå. Undantagen är de höghusförslag som främst förlagts mot Gyldéngatan och som därigenom överskrider denna nivå men samtidigt skapat distans till och rymd runt kullen.

Flera förslag arbetar med byggnadsformer som "förlänger" kullens sträckning mot Odengatan i form av landskapsliknande eller terrasserade byggnader både med och utan annexen kvar.

Andra förslag innebär rivning av annexen för att skapa en ny samlad byggnadsvolym och låter kullen övergå i en parkslänt mot Odengatan. Ett fåtal förslag förlägger det nya biblioteket helt underjordiskt, inskuret i branten eller i kullens hörn mot Asplundhuset.

Det har framkommit några viktiga utgångspunkter för juryns bedömning och det fortsatta arbetet: Kullens överordnade tydlighet för stadsbilden och områdets identitet är avgörande. Den nya bebyggelsen kan antingen växa in i och underordna sig kullen eller mer markerat frigöra sig från den. De förslag som "förlänger" eller "förstör" kullen genom utbyggnader i landskapmässiga eller terrasserade byggnadsformer som imiterar den naturliga kullen riskerar att skapa otydlighet om den verkliga kullens omfattning och profil. Det är viktigt att den nya byggnaden oavsett form bidrar till att anknyta Odengatan med Observatorielunden och parkområdet kring dammen. En viktig kompletterande funktion för en ny byggnad är att kunna skapa tillgänglighet till Observatorielunden från Odengatan och knyta samman områdets olika gångvägssystem.

Förhållningssätt till Sveavägen

Sveavägen var ny till sin omfattning och bredd när Asplundbiblioteket och dess huvudentré byggdes på 1920-talet. Juryn har funnit att den ursprungliga entrén och dess exponering mot Sveavägen, dvs axeln mellan city och Norrtull, även framöver är av vital betydelse. Det innebär ett behov av att vitalisera och inlemma basarbyggnaderna i det nya bibliotekets helhetskoncept. Basarerna var ursprungligen avsedda för ren butiksverksamhet. Men den kommersiella användningen har varit svår att förena med den värdighet som bibliotekets komposition mot Sveavägen kräver. Eftersom basarernas upprustningsbehov är stort och akut har juryn funnit de förslag som visat på möjligheten att utöka ytan med något plan nedåt och koppla ihop med den redan på 1970-talet förberedda hisshallen är intressanta. Därigenom kan publika och lätt tillgängliga ytor skapas som kan ge liv över dygnet i basarerna mot Sveavägen. Detta kan aldrig vara en självständig lösning på det nya bibliotekets alla tillkommande ytor men väl ett viktigt tillägg som bör utredas då det kan minska ytbehovet i andra lösningar.

Förhållningssätt till Odenplan och 1960-talsbebyggelsen

Endast ett fåtal förslag innehåller lösningar av den i programmet beskrivna möjligheten att bygga över Gyldéngatan helt eller delvis. Däremot kan flera förslag vidareutvecklas och knytas inomhus till Läkarhuset, Folksamhuset och vidare mot Odenplans framtida underjordiska stationsmiljö och gallerior. De förslag som är intressanta för en fortsatt utveckling kan på olika sätt kombineras med kompletterande koncept för den kommersiella miljön och de nya stationerna för Citybanan och tunnelbanan, både över och under jord. Biblioteksprojektet kan genomföras självständigt tidsmässigt med förberedelser för koppling till sådana koncept. De inkomna förslagen visar också på olika möjligheter att anknyta till och inne-

fatta 1960-talsbebyggelsen i helhetsskonceptet. Detta kan ske genom att relatera både i stadsrum och skala.

Förhållningssätt till biblioteks-funktion och ny entré

De inkomna förslagen representerar en stor bredd på möjliga bibliotekslösningar som i varierande grad är utvecklade. Lösningarna varierar från stora sociala rum med böcker i kompaktförvaring till integrerade miljöer där besökaren kontinuerligt vandrar i en miljö av böcker och andra media. Olika kombinationer av dessa principer förekommer. Juryn har prövat lösningarna utifrån några principiella frågor. Exempelvis: "Var möter besökaren bibliotekarien?", "Vilken relation finns mellan den enskilda studie- eller läsplatsen och det gemensamma sociala rummet?". Det nya biblioteket ska som Asplunds ursprungliga bibliotek vara ett folkbibliotek och upplevas som öppet, välkomnande och tillgängligt. Byggnaden ska också vara en offentlig mötesplats och dess funktioner vara tydligt avläsbara.

I de förslag som bevarar annexen blir ytor mer uppdelade t ex i ett fjärde annex med entré samt ytor mellan annexen och bakom annexen. Förslag som helt eller delvis bygger in annexen riskerar att få de nödvändiga biblioteksytorna onödigt uppdelade utan att åstadkomma något egentligt bevarande. Detta gäller även nya byggnader över annexen som ger oöverstigliga svårigheter vad avser tillgänglighet och öppenhet. I förslag som går djupare in i kullen bakom annexen kan samlade ytor lättare åstadkommas även om den funktionella kopplingen till Asplundhuset ofta brister. När stora delar av det nya biblioteket går in i kullen behöver dagsljus tas in både som överljus och som sidoljus norrifrån. Alltför stort beroende av överljus genom lanterniner kan vara en svårighet.

Om annexen rivs kan lösningar med fristående nya byggnadsvolymer lättare skapa samlade biblioteksrum. Flera förslag visar på möjligheten att kombinera sådana volymer med en lägre podiedel med publika rum mot Odengatan som förbinder Asplundhuset och den nya biblioteksdelen. Förslag med stora fristående rakt angränsade volymer visar på ofta en bristande relation till både kullen och Asplundhuset.

Genomgående visar flertalet förslag stora brister vad gäller kopplingen till Asplundhuset och placeringen av en ny samlande huvudentré – en av programmets mest bärande frågor. Förslagen till koppling spänner från ren sammanbyggnad ("dockning"), "plug-in"-lösningar i övre plan och anslutning under mark (under rotundans plan) till rent sidolagda lösningar med bristande eller ingen kontakt med Asplundhuset. Endast ett fåtal förslag har presterat trovärdiga lösningar på en ny välkomnande huvudentré i direkt kontakt med Odengatan och välgestaltade kopplingar till Asplundhuset. Dessa brister måste bli föremål för speciell uppmärksamhet i tävlingens andra steg.

Några av lösningarna möjliggör det så kallade 24-timmarsbiblioteket där olika delar av biblioteket kan avdelas för öppethållande under olika delar av dygnet, både som ren nybyggnad och med bevarande av annexen.

Förhållningssätt till Asplundhuset och platsbildning

Juryn har vid bedömningen speciellt funnit det angeläget att Asplundhusets rotunda syns från Odenplan.

Flera förslag har stora nya platsbildningar mot Odengatan i olika former. Speciellt tydliga är triangulära platser som anknyter till Karlbergsvägens axel. Dessa platser frilägger och exponerar den fjärde nordvästra flygeln som Asplund lade till 1932. Med kunskap om Asplunds arbetssätt är det troligt att den västra flygeln med sitt enklare utförande inte var avsedd att exponeras på det sätt som dessa förslag åsyftar.

De förslagna stora triangulära torgplatserna blir en form av spegling av Odenplan på tävlingsområdet. Genom de horisontella grundplanen blir platserna delvis nedsänkta från Odenplan eller motsvarande upphöjda mot Asplundhuset. Aktiviteten och människors närvaro på så stora platser blir i dessa förslag helt beroende av den utåtriktade verksamhet som det nya biblioteket kan tillföra. Juryn har därför funnit att det saknas motiv för att tillföra en sådan plats vid biblioteket.

Asplunds strukturskiss från 1930 med det fjärde annexet visar hur annexen då var en del i det stora universitetsprojektet. Det är viktigt att notera att de inte var avsedda att användas för biblioteksändamål. Likväl kan i dagens situation en platsbildning – kanske entréplats – på det nuvarande Spelbomskans torg väl fylla sin funktion för det framtida biblioteket.

Flera förslag visar idéen om att riva den fjärde flygeln för att återställa Asplundhuset i 1923 års skick med hela rotundans fasad tydligt avläsbar. De lösningar som presenteras och deras sammankoppling till den nya biblioteksdelen har däremot inte de kvaliteter som skulle motivera ett så stort ingrepp. De blir därigenom oförenliga med värdena i det omistliga Asplundhuset.

Det absoluta flertalet av förslagen är väl förenliga med programmets krav på Asplundhusets fortsatta funktion som boktempel och återställande i ett sådant ursprungligt skick som kan kombineras med modern bibliotekshandling.

Förhållningssätt till tydlighet och avläsbarhet i stadsbilden

Genom studiet av de inkomna förslagen och den kvalificerade bildmässiga redovisning som de tävlande presterat har juryn ingående vägt de för- och nackdelar som finns med olika sätt att hantera tilläggens tydlighet och avläsbarhet i stadsbilden. I tävlingsprogrammet finns en förväntan på ett tillägg med ett alldeles särskilt stort arkitektoniskt värde som samspelar med det världsberömda Asplundhuset och kan placera Stockholm på den internationella arkitektoniska scenen. En enkel mindre utbyggnad bakom annexen mot kullen hade ur stadens synpunkt knappast fordrat en internationell tävling med denna uppmärksamhet och nivå.

Juryns bedömning av platsens kvaliteter visar också att brister finns i dagens situation. Utrymmena mellan annexen har karaktären av återvändsgränder. Kullens brant kan upplevas som urgrävd och eroderad. Rummet

mellan annexen, kullen och Asplundhuset är till stora delar otrivsamt och ogästvänligt under stor del av året. Gångvägssystemen upplevs som separerade, speciellt kontakten med Observatorielunden. I det arbete som Asplund, Lallerstedt och Tengbom bedrev på 1920-talet finns också flera ansatser på hur detta kunde lösas med tillkommande byggnader, terrassering och siktaxlar med trapplopp.

Juryen har funnit att ett nytt tillägg måste ha en sådan pregnans, synlighet och arkitektonisk originalitet (dvs verkshöjd) att det kan försvara sin plats intill Asplundhuset och samtidigt ingå i en symbios med den stora ikonen. De förslag som på olika sätt utnyttjar alla de existerande hållrummen mellan de befintliga byggnaderna och kullen men inte har en självständig gestalt uppfyller inte dessa krav. Den nya byggnaden måste prestera en ny och egen relation till kullen som framöver ändå ska vara det dominerade inslaget i stadsbilden. Detta kan göras på flera olika sätt både med och utan bevarande av annexen. Kullens brant som gestaltfråga och funktion för stockholmarna blir en viktig fråga i det fortsatta arbetet med de utvalda förslagen. Juryen har också funnit att tillbyggnaden måste kunna vara sin egen signal i stadsbilden och tydligt klargöra sin funktion som ny offentlig byggnad i Stockholm.

Långsiktig hållbarhet

Läget inom tävlingsområdet ger goda förutsättningar att utveckla projekt med långsiktigt god hållbarhet. Detta avser i huvudsak minimering av miljöbelastning och utformning med lågt energiutnyttjande och hög självförsörjningsgrad i byggnaden. En låg miljöbelastning kan åstadkommas vid utformning och anslutning till kullen och anslutande byggnadsdelar över och under jord. Viktiga frågor är här grusåsen med sin grundvattenföring, befintlig växtlighet och stora stamträd m m. En energieffektiv utformning kan utgå från de möjligheter till ett balanserat inneklimat som kan fås i norrslutningen. Genom ett läge ingrävt i grusåsen ges naturliga möjligheter till kontakt med varmare marklager och upptagning av sådan energi i byggnadens försörjning.

Tillgänglighet

För det nya biblioteket gäller som helhet mycket höga krav på tillgänglighet för alla besökare. För rörelsehindrade kommer utöver den rikstäckande normeringen de skärpta krav som Stockholms stad har tillämpas. Handikappentrén från Sveavägen med redan byggda hissar som planerades på 1970-talet i basarerna föreslås bli fullt genomförd. Den nya huvudentrén förutsätts förläggas och disponeras så att besökare med olika former av funktionshinder lätt kan skapa sig en överblick och få en god vägledning till det nya bibliotekets olika delar.

Genomförbarhet

Juryen har låtit göra en studie av genomförbarheten av de sex utvalda förslagen med avseende på bl a tekniska förutsättningar och kostnader. Förslagen innehåller olika lösningar på bl a annexens bevarande och de samlade

biblioteksfunktionerna. De är svåra att göra helt jämförbara på detta tidiga stadium i tävlingen. Sammantaget visar studien på förutsättningarna för att kunna rymma projektet inom de av kommunfullmäktige beslutade ekonomiska ramarna. Detta ska vara en av utgångspunkterna för den fortsatta utvecklingen av de utvalda förslagen i tävlingens andra steg.

Fortsatt utveckling

Genom juryarbetet har ett antal frågor som är viktiga att utveckla i det fortsatta arbetet aktualiserats:

- Att biblioteket får en välkomnande huvudentré och att dess relation till Odengatan och Sveavägen omsorgsfullt gestaltas.
- Relationen till stadens struktur, form och mönster.
- Att biblioteket får en tydlig rumslik organisation, med det gemensamma, upplevda rummet i fokus.
- Kopplingen till Asplundhuset och relationen till husets nuvarande "baksida".
- Relationen till omkringliggande märkesbyggnader, Gyldéngatan och parkområdet vid dammen.
- Byggnadens möjlighet att förmedla kontakt mellan Observatorielunden och Odengatan.
- Möjligheten till utveckling av Asplundhusets basarer till en tillgängligare entréfunktion för publikt nyttjande, som realiterar med Sveavägens starka axialitet.
- Behandlingen av de offentliga rummen och landskapet både vad gäller utformning och huvudmannaskap
- In- och utvändig logistik.
- Frågor kring teknik och genomförande på platsen, t ex kullen, tunnelbaneteknik, etc.

JURYNS BEDÖMNING AV DE SEX FÖRSLAGEN

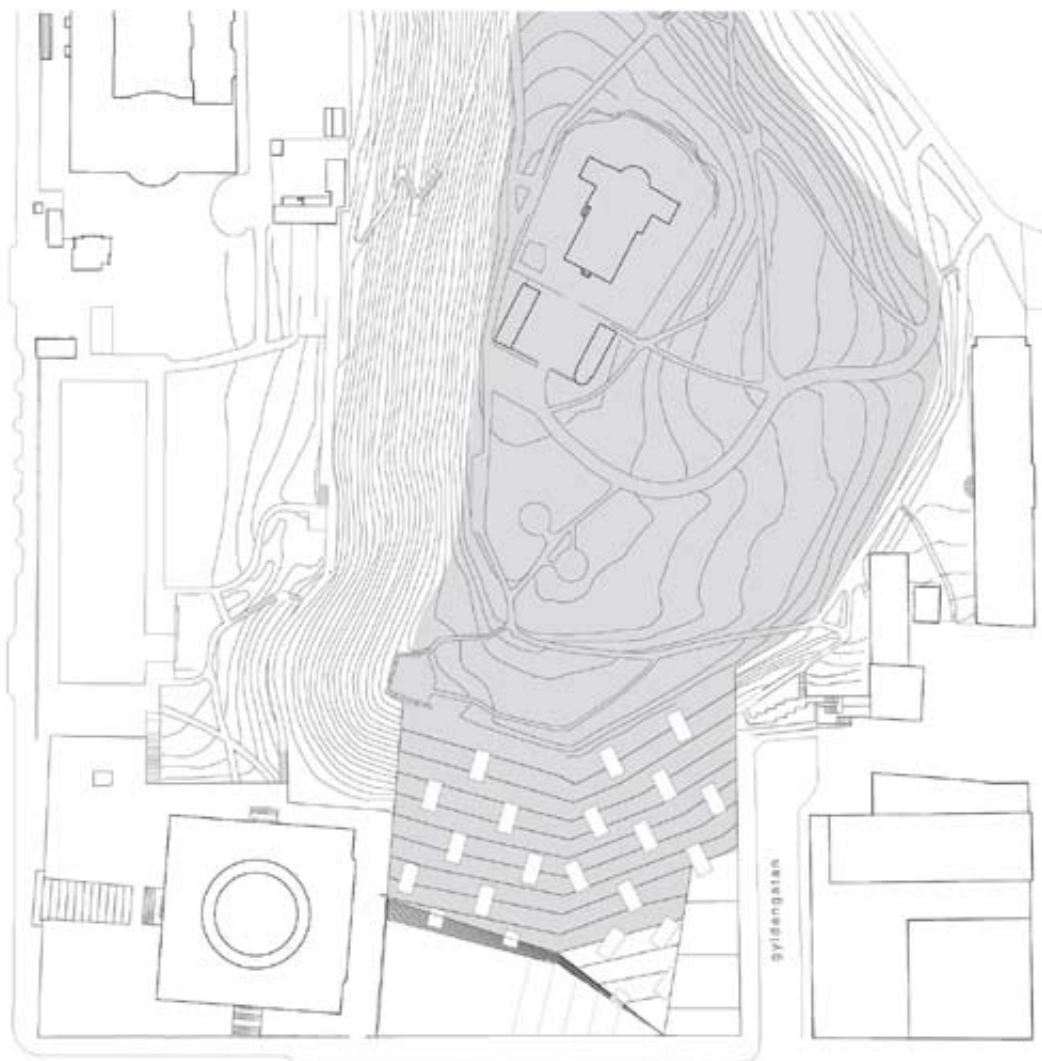
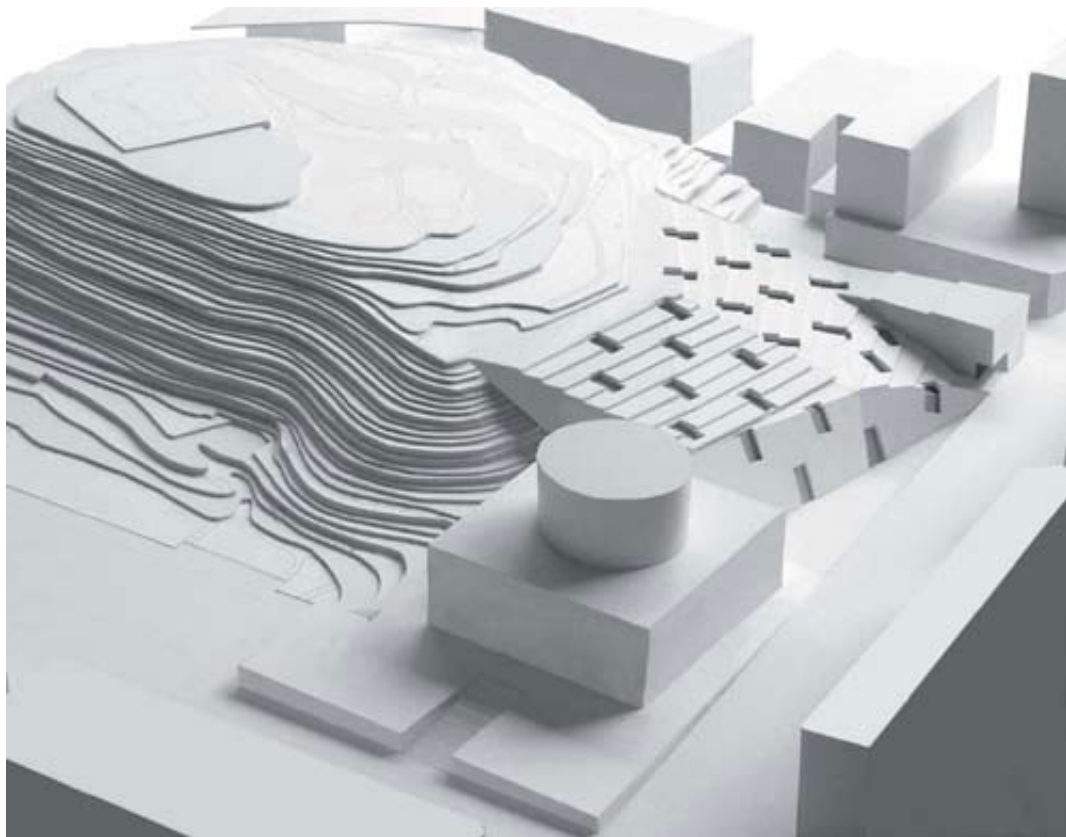
Följande sex förslag har av juryn enhälligt valts ut för att gå vidare till tävlingens andra steg. I maj kommer dessa tävlande arkitekter att få nya precisa instruktioner för utveckling av respektive förslag. Diskussioner och samråd kommer att ske för att ytterligare ge riktning i steg två i tävlingen.

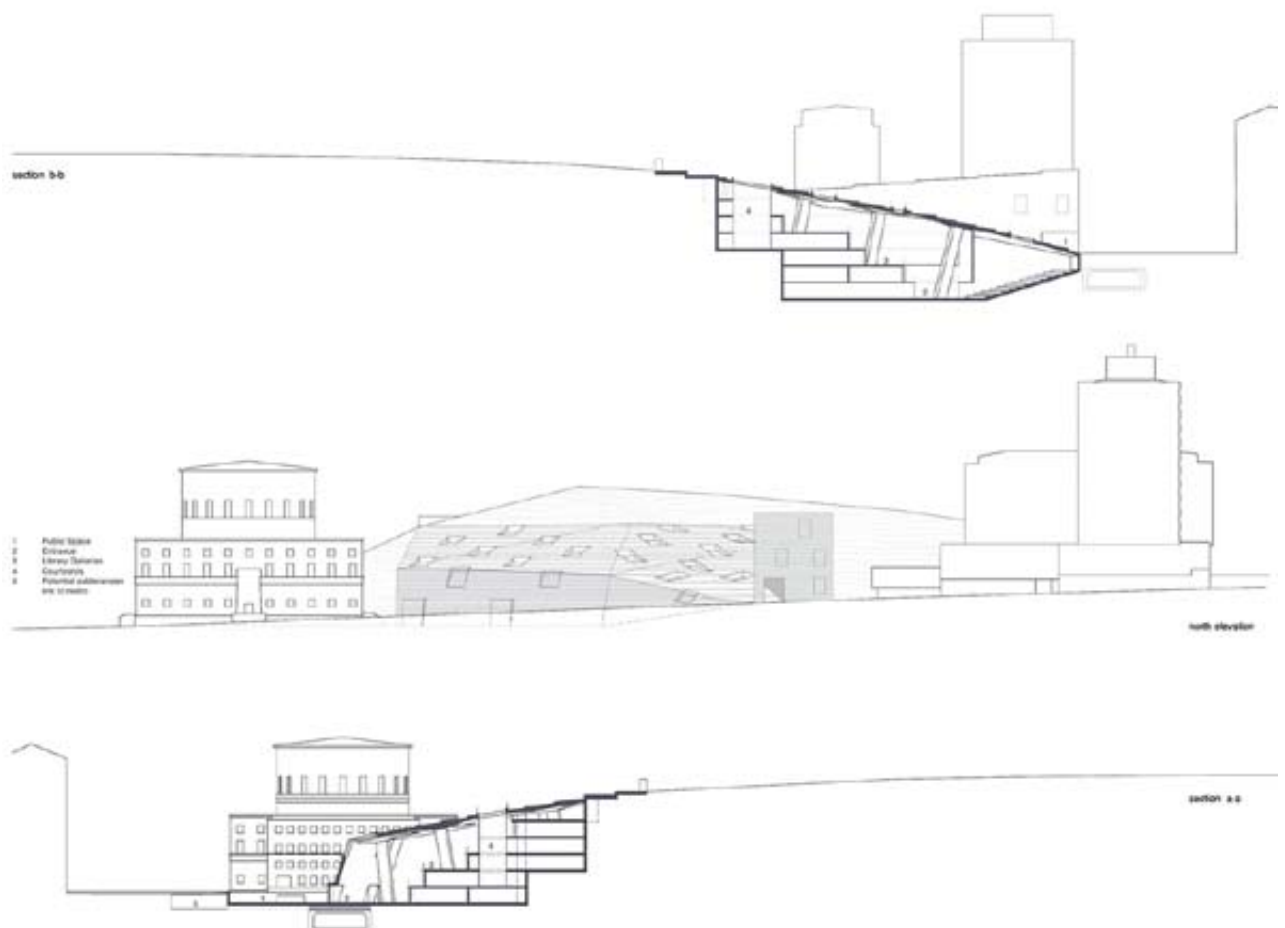
Blanket 0329

Förslaget bygger på att biblioteket inryms i en konstruerad avslutning av Stockholmsåsen. Utan att försöka imitera landskapet gör det en egen tolkning av sluttningen som underordnar sig dess form och höjd genom att skapa helt nya urbana fasader. Detta ger åsen en större precision och närvaro i gaturummet. Förslaget respekterar Asplundbyggnaden och är på många sätt en urban hybrid mellan landskap och byggnad som är lätt igenkännbar med en helt egen karaktär utan några kända förebilder. Den öppna platsen mellan bibliotekets olika delar tar upp Odenplans och Karlbergsvägens diagonal och leder till nya entréer både till den nya delen och till Asplundbyggnaden. Platsen är väl proportionerad och är en entréplats och inget nytt torg. Projektets urbana kvaliteter är inte spektakulära utan snarast modesta och intima och låter Asplundbyggnaden stå ut som en egen solitär byggnad. Byggnaden avslutas på ett bra sätt mot Gyldéngatan med en högd.

Projektets själva uttryck med sina små ljusöppningar och betongfasader bör utvecklas både för att göra byggnaden mer välkomnande och mer ljus – detta bör kunna åstadkommas utan att projektets idé förfars.

Det stora inre terrasserade rummet är mycket vackert med sina lutande pelare och varierande form, där ljuset silar in genom taköppningarna. Att byggnaden är nedsänkt förstärker inte bara rummets utformning utan visar också på arkitekternas medvetenhet om betydelsen av att hålla ned skalan på byggnaden. Den terrasserade interiören bygger på väl kända biblioteksprinciper som ger en känsla av överblick och gemenskap samtidigt som mer intima rum kan skapas i den.

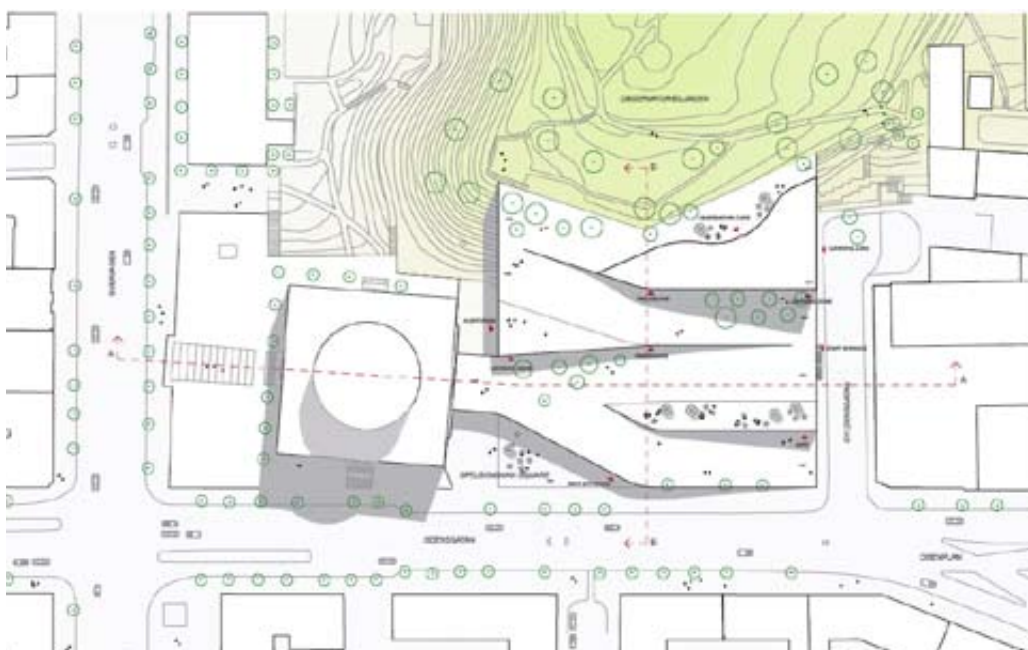
The Book Hill

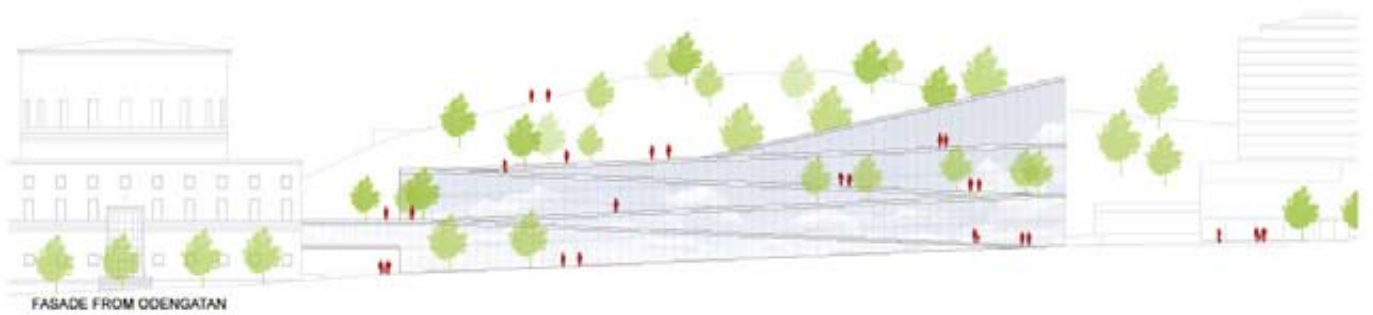
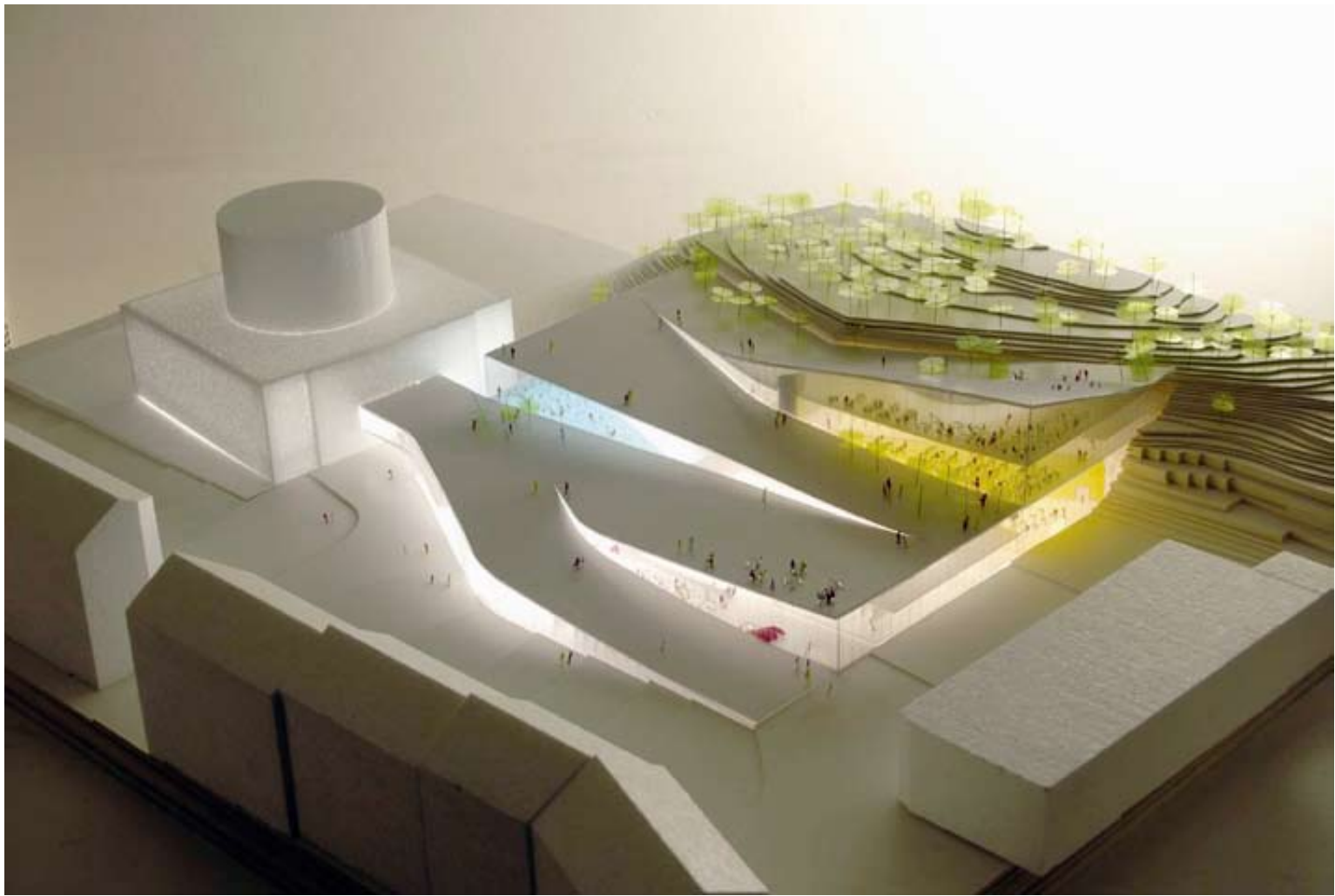
0823

Detta projekt söker med sin lösning nå två huvudsakliga mål – att göra åsen tillgänglig och att ersätta de opraktiska annexen med en välfungerande kontinuerligt uppbyggd biblioteksdel. Projektets ambition är att genom det slingrande taklandskapet/stadsgolvet skapa ett urbant landskap som länkar det traditionella gaturummet med stadsparken och kan föra människorna upp på åsen. Biblioteket är närvarande under hela promenaden uppför sluttningen vilket förstärker dess uttryck som folkbibliotek och ger stora möjligheter att hålla delar av biblioteket öppet 24 timmar om dygnet sju dagar i veckan. I den fortsatta processen anger arkitekterna att detta taklandskap ska få ytterligare artikulation och funktioner.

Byggnaden är ett objekt i sin egen rätt och konkurrerar därför inte med Asplundbyggnaden eller med andra projekt i närheten. Projektet är ännu konceptuellt och behöver tillföras ytterligare komplexitet. Dockningen till Asplundbyggnaden bör i det fortsatta arbetet utföras med större känslighet.

Byggnaden består av flera överlappande koncept – som den terrasserade slingrande bok-/mediaprommenaden, de publika rummen vid fasaderna, genvägarna och de försörjande funktionerna i bakkant. Varje del är väl definierad och placerad och utformad så att de skapar en lätt orienterbarhet för besökarna. Det öppna terrasserade gemensamma rummet skapar överblick och en känsla av gemenskap samtidigt som delar i rummet kan göras intima och avskilda. Detta är inte det första biblioteket med ramper och det finns nackdelar som förslagsställaren behöver vara medveten om i den vidare bearbetningen. Genom terrassereringen skapas också möjligheter till utblickar och att dagsljusbelysa stora delar av biblioteket, men de inre delarnas belysning behöver ytterligare studeras.

Cut 0139

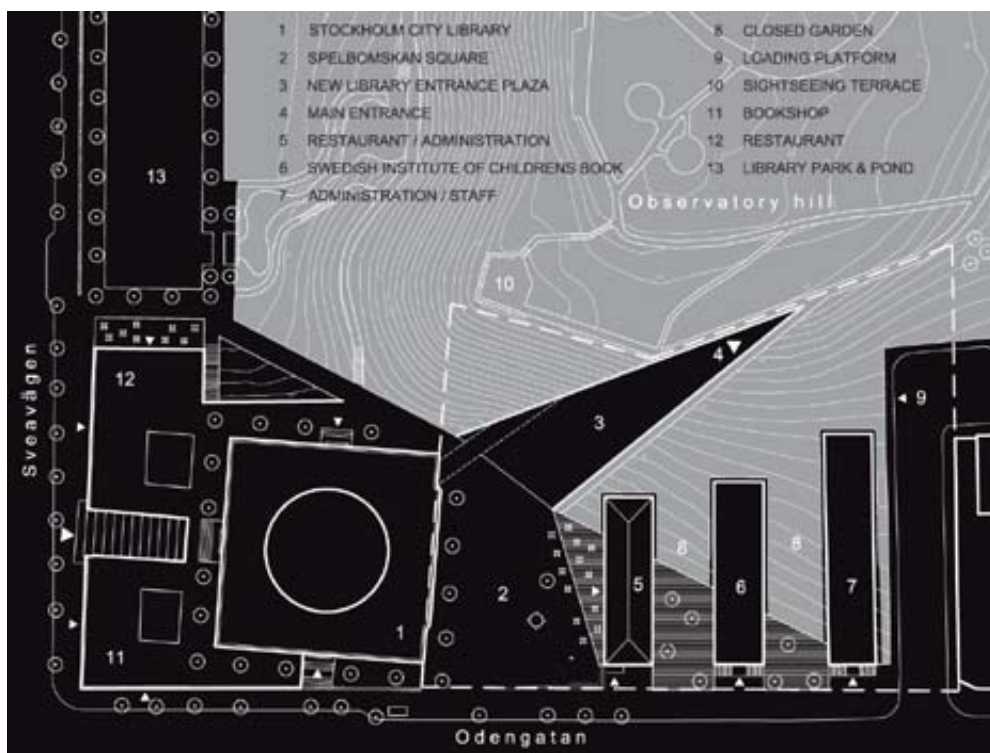
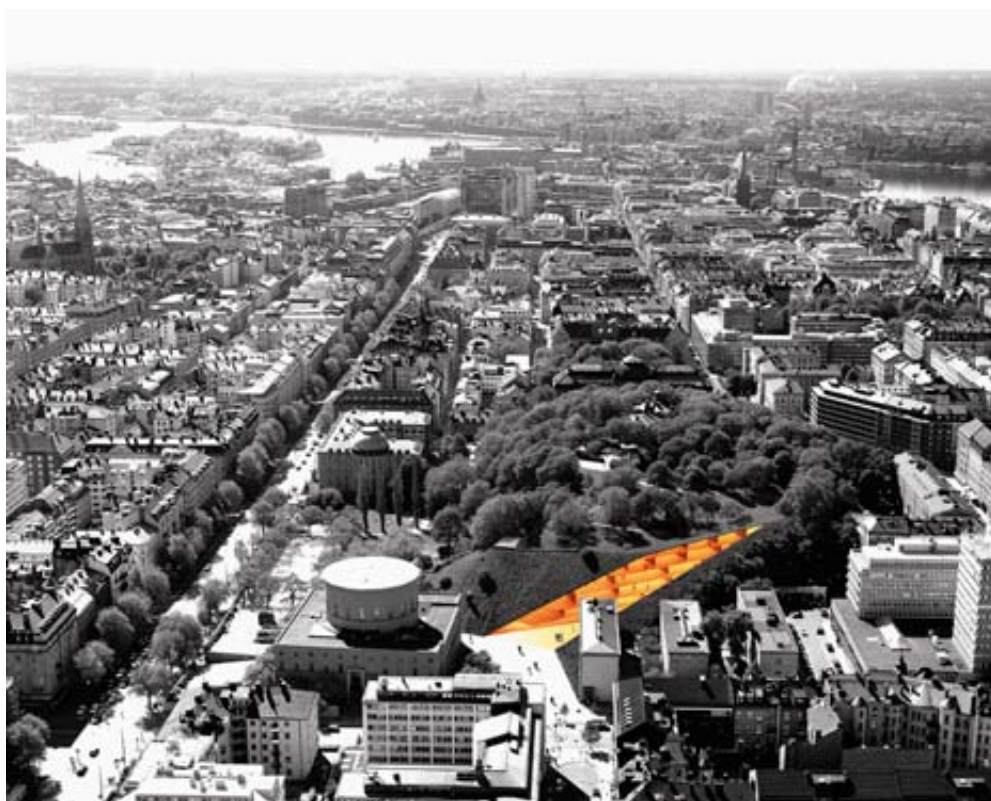
Snittet i åsen är ett mycket starkt och unikt koncept som förstärker åsens verkan då upplevelsen av hela dess höjd kommer att tydliggöras. Projektet bygger på en enkel bärande idé men innehåller också en stor komplexitet. Även om i princip alla byggnader på tomten finns kvar så hamnar Asplundbiblioteket i en ny kontext och dess monumentala karaktär förstärks. En serie av varierande utomhusrum (platser) skapas vilka förstärker varandra i kvalitet och personlighet.

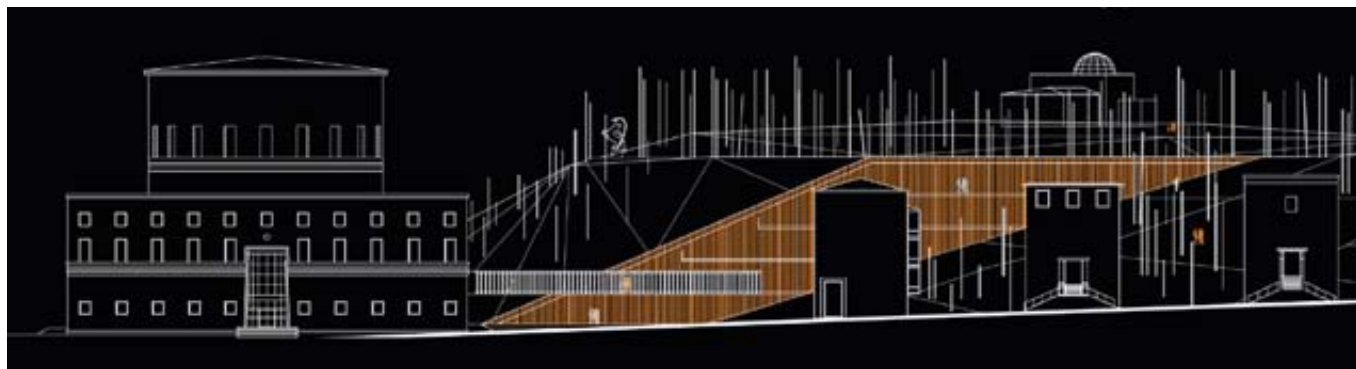
Projektet vill kontrastera mot Asplundbyggnaden och gör det framgångsrikt, det blir ett slags Yin-Yang-situation. Olikheterna kompletterar varandra och förstärker respektive karaktär i de olika byggnaderna. Den nya byggnaden har sådan unik karaktär att den blir ett signum för projektet. Den kommer att representera både sig själv och biblioteket som institution.

Vissa delar av den nya biblioteksdelen flyter ut mellan annexen, vilket kan ifrågasättas. Kopplingen till Asplundbyggnaden som är otydligt redovisad behöver utvecklas, då den är svagt gestaltad och bör få en annan placering.

En besökare till den nya biblioteksdelen går över ett torg, passerar fasader av glas och landskap och in i biblioteket i en sekvens av upplevelser som gör att man redan innan man kommit in i biblioteket får en uppfattning om dess uppbyggnad och om vad som försiggår i biblioteket. Entrétorget lutar dessutom något mot ingången och skärper ytterligare sinnena inför besöket till biblioteket. Det kan tolkas som en variant av den av Asplund registrerade processionen in i Rotundan från Sveavägen.

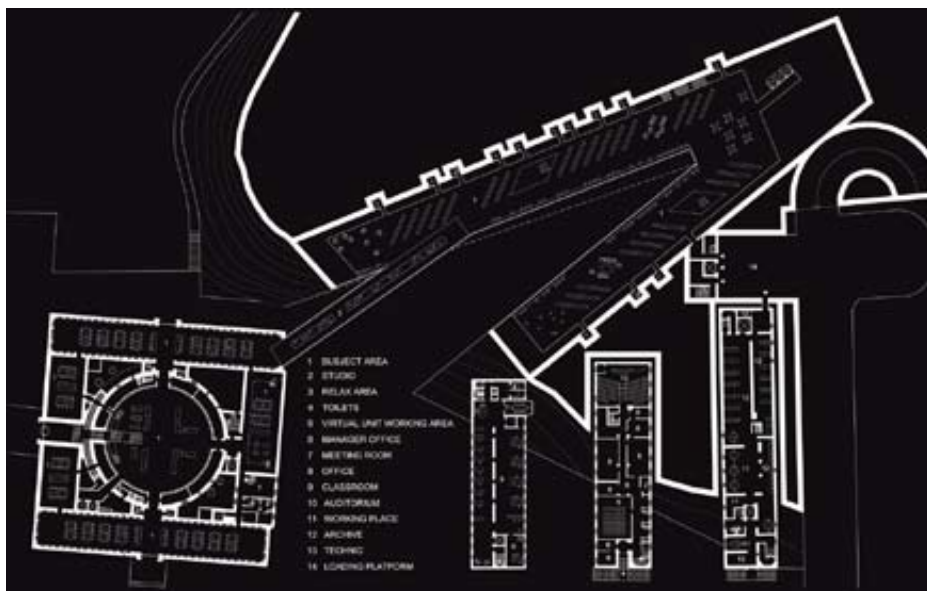
Det nya bibliotekets U-formade organisation gör att man kan följa vad som sker i andra delar av biblioteket, vilket är mycket positivt. Men den skapar också en del praktiska och logistiska problem och det skulle behövas någon ytterligare tvärkommunikation för att skapa en bättre funktionalitet i huset. Det kommer att bli en stor utmaning för arkitekterna att förbättra bibliotekets funktionalitet utan att försvaga

dess starka idé och koncept. I övrigt så är planen generellt och flexibelt organiserade och de vertikala kommunikationerna väl placerade. Att lägga Svenska Barnboksinstitutet i annexen är logiskt. Förslaget behöver studeras och utvecklas när det gäller dagsljusbelysningen.

Projektet kräver en utgrävning av rullstensåsen som kan bli påfrestande för byggnationen. Å andra sidan när väl dessa eventuella konstruktionssvårigheter är utredda bör projektet vara energieffektivt och bjuda på ett stabilt inomhusklimat.

Delphinium 0003

Detta förslag skapar en helt ny komposition tillsammans med Asplundbyggnaden, Stockholmsåsen och Läkarhuset.

Åsens norra sluttning frigörs och blir en väsentlig del av biblioteket – det rundade uterummet associerar till Rotundan i Asplundbiblioteket. Den utgrävda sluttningen kan förvandlas från ett överblivet mellanrum till en högklassig park som kommer att vara närvarande i den nya biblioteksdelens alla rum.

Det smala högre huset mot Odenplan relaterar till 60-talskomplexet i väster till volym och höjd, samtidigt som det skapar en fond till Asplundbyggnaden. Den största volymen av tillbyggnaden är skjuten upp mot det sydvästra hörnet av tomten vilket är väl motiverat eftersom det därmed får en relation till de redan högre husen mot Odenplan och inte konkurrerar med Asplundbyggnaden – dess volym bör dock studeras ytterligare för att uppnå den perfekta balansen och hållas inom tävlingsområdet.

Den lägre delen mot Odengatan binder inte bara ihop biblioteket utan förstärker också gaturummet utan att skymma kullen och parken. Det finns en mycket fin sekvens av offentliga, halvoffentliga och privata uterum i projektet.

Det finns paralleller till Asplunds bibliotek i gestaltningens lätthet och detaljrikedom även om den är betydligt mer abstrakt än i den befintliga byggnaden. Det nya tilläggets skira lätthet förstärker snarast Asplundbyggnadens konkreta uttryck. Projektet löser mötet mellan Stockholmsåsen och Odengatan som idag är mycket vagt och ogestaltat. De kvaliteter som åstadkoms genom den

nya kompositionen som gestaltar Stockholmsåsens avslut och binder samman Asplundbiblioteket och 60-talsbyggnaderna motiverar rivning av annexen.

Biblioteket har ett samlande mycket öppet rum i en lågdel mot Odengatan för olika publika verksamheter och det är enkelt för besökaren att från detta rum ta sig till Asplundbyggnaden eller till specialavdelningarna i den högre nya delen. Detta gör att biblioteket blir mycket kommunikativt och upplevs som både öppet och varierande.

Huvudentrén till den nya biblioteksdelen har en strategisk placering även om den är något dold. Entrén från Observatorienparken ökar bibliotekets öppenhet och ger flera möjliga vägar att röra sig genom huset.

Det återstår att vidareutveckla flera biblioteksfunktioner men projektet bör tåla sådana omarbetningar utifrån den principiella organisationen.

Dikthörnan

1031

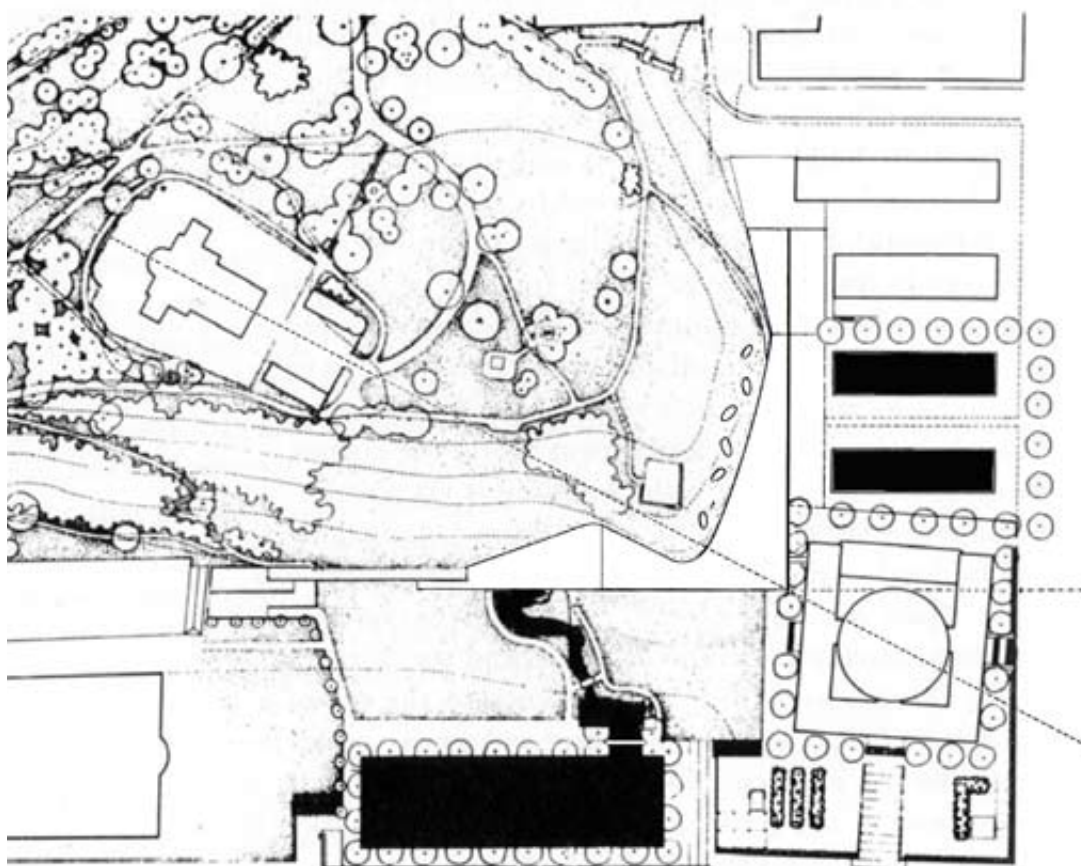
Förslagets koncept att "hårdgöra" kullens nord-östra hörn och ge denna eroderade sida av kullen en gestalt som bakgrund till Asplundbyggnaden är mycket vackert. Den nya biblioteksdelen ligger i huvudsak under kullen och två av annexen behålls. Genom att vara som en fondvägg till den urbana situationen och skapa en ny park som relaterar till den existerande mot Sveavägen får platsen många nya kvaliteter. Det är mycket tilltalande med möjligheten att röra sig på en ny mellannivå i parken, på taket på den nya delen av biblioteket. Anslutningen till Asplundbyggnaden över hörnet är mycket elegant. Trots sitt in-dragna läge exponerar förslaget sina fasader både mot Sveavägen och, genom en utvidgad entréplats, mot Odengatan.

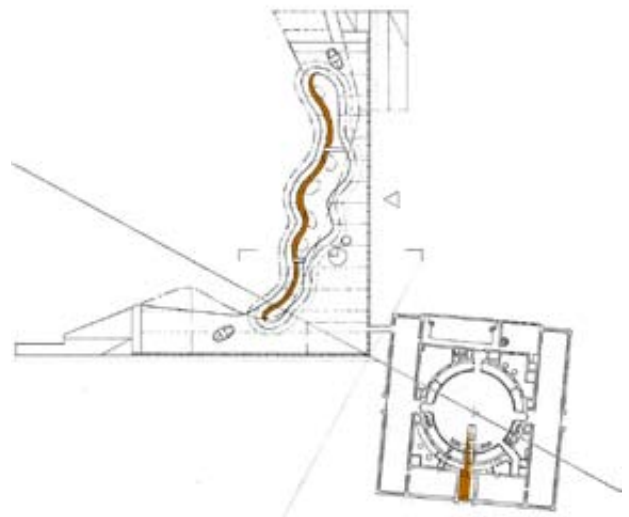
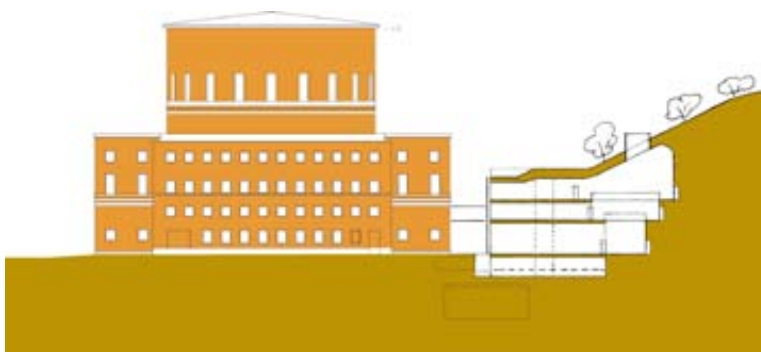
Genom att förlägga det nya bibliotekets räta vinkel mot Asplundhusets inre hörn skapas en diagonal komposition mot kullen som fångar upp den ursprungliga intentionen i Per Olof Hallmans stora plan för området från 1915. Denna plan var Asplunds första utgångspunkt.

Detta är ett av de få projekt som ger biblioteket en ny fasad mot Sveavägen och biblioteksparken i öster. Visserligen går förslaget något utanför tävlingsområdet men det bör vara möjligt att i den fortsatta utvecklingen bearbeta detta utan att förslagets kvaliteter förfärs.

Projektet är mycket sparsmakat presenterat men innehåller ett mycket starkt koncept som både är intelligent och poetiskt och har en mycket hög skärpa i sin enkelhet.

Ytan i biblioteket tycks bli för liten för lokalprogrammet och är mycket skissartat beskrivet. Biblioteksfunktionerna behöver i hög grad utvecklas i steg två av tävlingen.

Nosce te ipsum

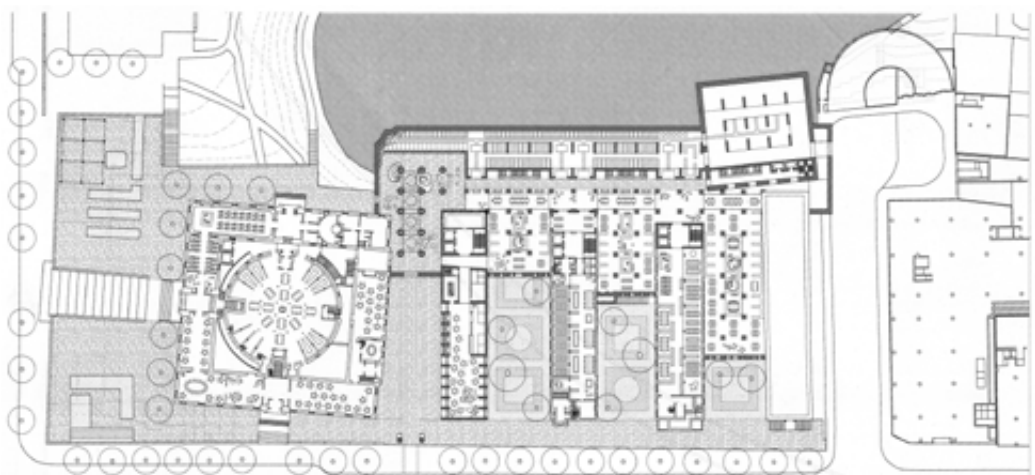
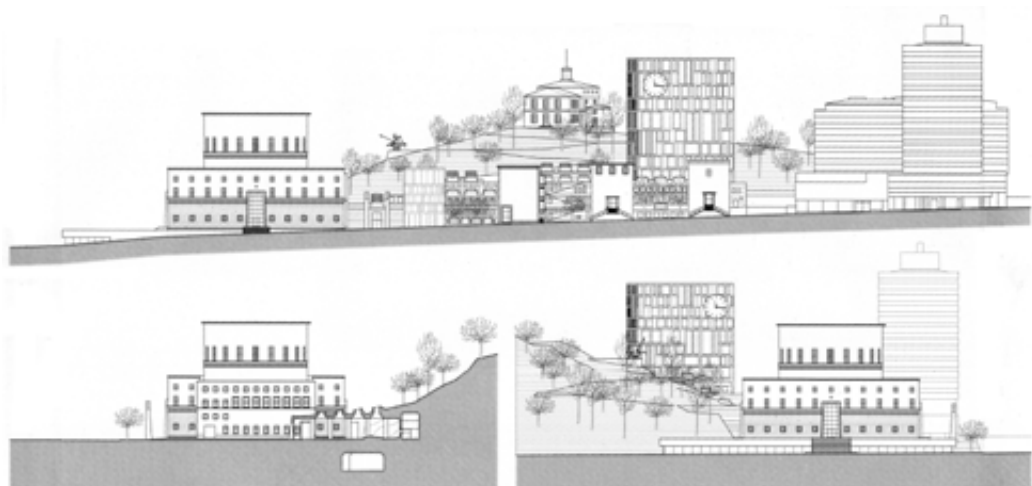
0424

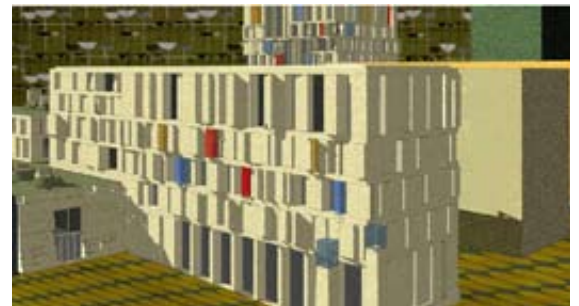
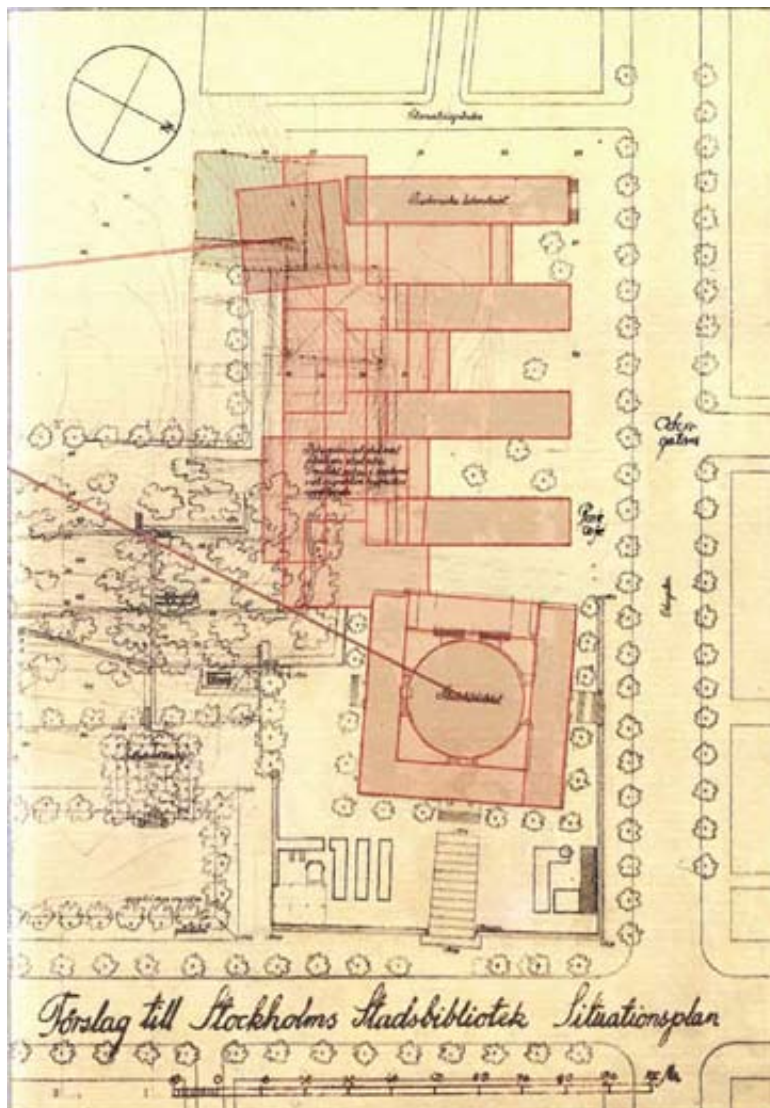
Detta förslag är i första hand placerat bakom den existerande kompositionen med tre bibehållna annex och ytterligare ett på Spelbomskans torg. Själva greppet är enkelt och respektfullt mot den existerande kompositionen och bör därför provas. Projektet förändrar inte dagens stadsmässiga komposition i någon högre utsträckning utan manifesterar den snarare den brutna fasaden mot Odengatan genom att addera ytterligare ett annex. Den eroderade norra delen av Stockholmsåsen tas om hand genom nya byggnader. Den höga byggnaden ligger upp mot tomtens nord-östra hörn som tål en sådan volym.

Projektet "samplar" Asplunds arkitektur på ett fyndigt och konceptuellt sätt och använder projekt som Gunnar Asplund själv ritade inkorporerade i presentationen – vid ett eventuellt genomförande kommer dessa referenser givetvis inte vara projektets signum utan behöver få ett uttryck som är möjligt att genomföra med dagens byggnadsmetoder.

Projektet har sin utgångspunkt i en arkitektur med starka referenser till ursprungsbyggnadernas klassicerande formvärld. Men det visar också på en begynnande internationell utveckling med ett nytt intresse för det komplexa murverket som arkitektonisk gestalt efter en lång period av dominerande glasfasader. Det lämnar frågor öppna om kvalitet, tekniskt utförande och genomförbarhet. Förslagets många terrasserade och indragna byggnadsvolymer ställer likaså frågor om det antydda överljuset är tillräckligt för en god inomhusmiljö. Höghusdelen är projektets främsta signal om det nya tilläggets existens. Dess placering och höjd bör i det fortsatta arbetet starkare relateras till den angränsande 1960-talsbebyggelsen.

Förslagets organisation kan fungera bra som bibliotekslösning även om kommunikationerna inte sker i något flöde utan snarare bygger på att man rör sig fram och tillbaka i korta återvändsgränder.

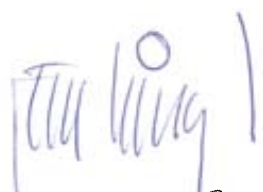
JURYNS BESLUT

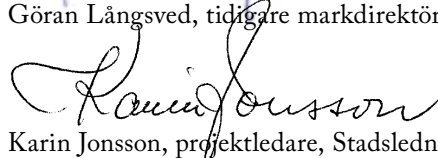
Juryn har vid sitt avslutande möte 22 januari 2007 beslutat att följande sex projekt ska gå vidare till steg två i tävlingen:

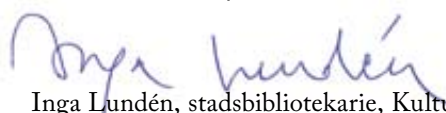
Blanket
The Book Hill
Cut
Delphinium
Dikthörnan
Nosce te ipsum

Samtliga dessa förslagsställare i steg ett erhåller en ersättning om SEK 300.000:- hälften av denna betalning kommer med bibehållen anonymitet att betalas ut vid starten av steg två och resterande när ett av juryn godkänt förslag lämnats in. Juryn har utsett sex förslag istället för det i programmet stipulerade fem (pga att antalet förslag överskred det förväntade antalet) 300.000:- kommer därför att läggas till prissumman. Hedersomnämning och andra inköp kommer att tillkännages då tävlingens andra steg avslutas.

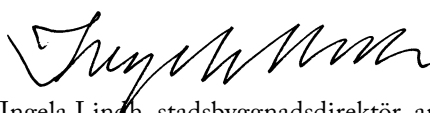
Stockholm 22 januari 2007

Göran Långsved, tidigare markdirektör, Stockholms stad, juryns ordförande

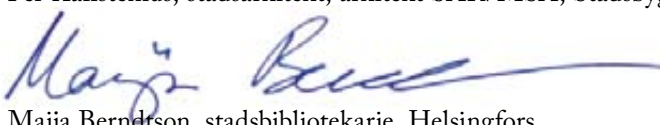

Karin Jonsson, projektledare, Stadsledningskontoret

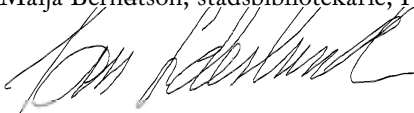

Inga Lundén, stadsbibliotekarie, Kulturförvaltningen

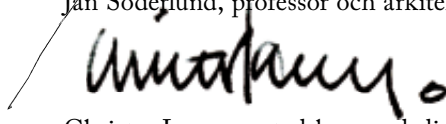

Sten Wetterblad, fastighetsdirektör, Fastighetskontoret

Ingela Lindh, stadsbyggnadsdirektör, arkitekt MSA Stadsbyggnadskontoret

Per Kallstenius, stadsarkitekt, arkitekt SAR/MSA; Stadsbyggnadskontoret

Majja Berndtson, stadsbibliotekarie, Helsingfors

Jan Söderlund, professor och arkitekt SAFA, Helsingfors

Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör, arkitekt SAR/MSA, Malmö

Kjetil Thorsen, arkitekt MNAL, utsedd av Sveriges Arkitekter

Adam Caruso, architect, utsedd av Sveriges Arkitekter

Juryns sekreterare

Katarina Nilsson
Arkitekt SAR/MSA
Sveriges Arkitekter